

NOTA SOBRE ELS MATERIALS MASTOZOOLÒGICS RECOLLITS PER L'SPELEO CLUB MALLORCA DURANT LA CAMPANYA DE 1977 A LES PITIUSES

per Josep Antoni ALCOVER*

RESUM

Es presenten els resultats de l'anàlisi d'un lot d'excrements de geneta i es discuteixen les dades observades; així mateix es constata la presència en estat subfòssil d'*E. quercinus* a l'illa d'Eivissa.

SUMMARY

In this paper I make the analysis of a lot of genet's scats and I interpret the results; furthermore we have evidence of the presence in Eivissa of *E. quercinus* down subfossil form.

L'agost d'enguany els companys de l'Speleo Club Mallorca varen fer una campanya espeleològica a les Pitiuses, producte de la qual són els materials sobre els que es recolza la present nota. Tots ells provenen de l'anomenada Cova Xives (Puig Guixa, Eivissa; 38° 56' 03'' N, 5.° 09' 25'' E, 150 metres d'altura). Encara que els materials no sian totalment idonis hem cregut d'interès la redacció d'aquestes retxes perque aporten algunes noves sumament interessants per al coneixement dels mamífers de les nostres illes.

MATERIALS

1. Excrements de geneta, *Genetta genetta* L.; leg. SCM.— 9.8.1977. 2. Ossos de micromamífers, provinents d'egagròpiles d'òliba, *Tyto alba*, desfetes i mesclades amb restes subfòssils fornides per un jaciment arqueològic d'època talaiòtica i fins i tot pretalaiòtica (vegeu TRIAS, en premsa).

Excrements de geneta

L'anàlisi d'excrements de geneta permet obtenir una idea més o manco acceptable de la seva alimentació. Les restes que hem trobat a un lot provenint de la Cova Xives es presenten a la taula 1. Per a la coneixença de l'alimentació de la geneta remetesc el lector a la monografia d'En DELIBES (1974), sobre l'alimentació d'aquesta espècie a la Península Ibèrica, treball on es revisa quasi tota la bibliografia existent anteriorment. A l'illa d'Eivissa només tenim una referència, no tenguda en compte en el dit treball, d'en Otto KOLLER (1931), que diu en el seu treball: "Ihre Nahrung ist sehr vielseitig. Im Buschwald werden es in erster Linie die Waldmäuse sein, doch können sie auch Kaninchen in die Bäume verfolgen; ebensofern nehmen sie auch Feigen und statthen den Gärten des Nachts Besuch ab". En el mateix treball hi ha una altra referència poc abans, on l'autor assenyala que es va dedicar a observar unes genetes que devora la mar menjaven "gambetes" i fets, i agafaven copinyes (per menjar-se-les?).

En observar la distribució de les freqüències de les diferents preses hi ha un parell de fets que astoren. En primer lloc, la gran importància que tenen els rèptils (drags i sargantanes), que arriben al 24,39% de les preses trobades, mentre que a la Península Ibèrica sempre s'en troben en menor proporció (vegeu DELIBES, 1974 i en premsa). Per altra banda el rat grill, *Crocidura russula*, hi és molt poc depredat, si tenim en compte que tal i com es desprén dels anàlisis d'egagròpiles d'òliba (ALCOVER 1977, taula 1) ha d'esser considerat com el micromamífer més abundant de l'illa. També els invertebrats es troben en proporció molt petita, encara que per ventura això sia degut a que la vida mitjana de les seves restes sia més petita que la dels diferents vertebrats.

*Societat d'Història Natural de Balears. Carrer Sant Roc 8. Ciutat de Mallorca.

Les nostres dades confirmen que el ratolí de rostoll, *Apodemus sylvaticus*, és la presa bàsica de la geneta a Eivissa, d'acord amb En KOLLER (1931). Emperò no hem pogut mostrar que la geneta s'alimenti de conills, com ho assenyala aquest autor, si bé cap esperar que ho faci en algunes ocasions.

A la taula 2 es mostra l'amplària del nínxol tròfic de *G. genetta* a Eivissa, segons l'índex d'En LEVINS (1968) a partir de les xifres de la taula 1. Es pot veure que el valor obtengut a Eivissa s'inclou perfectament dins els valors donats per En DELIBES (en premsa) per a la Península Ibèrica i França, que ací inclouim de manera comparativa. Si la forma d'obtenir les dades d'alimentació no influeix, es confirma inicialment l'idea d'En DELIBES (en premsa), segons la que els petits depredadors no massa especialitzats, com la geneta, no varien la seva diversitat tròfica —encara que canviin de preses— amb la latitud.

Ossos de micromamífers

El jaciment del Puig Guixa ens ha fornit una petita quantitat d'ossos de micromamífers que provenen sense cap dubte en part d'egagròpiles d'òliba i en part del jaciment arqueològic que s'hi troba. Hem intentat separar els materials segons el seu origen, i a la taula 3 donam els resultats obtenguts. El criteri de diferenciació que hem utilitzat radica en la constitució dels ossos. Després d'haver analitzat les faunes de micromamífers d'una dotzena de jaciments talaiòtics de les Gimnèsies la caracterització dels materials ens sembla un criteri indubtable. Els materials provinents dels jaciments prehistòrics solen tenir un color més brú, de café amb llet, molt característic.

Per primera volta a les Pitiüses s'ha trobat un jaciment de micromamífers d'època talaiòtica o pre-talaiòtica. Entre els materials que s'hi troben destaca la presència d'un fragment de mandíbula de la rata cellarda o rata de sa coa blanca, *Eliomys quercinus* ssp. Aquest fet sembla força interessant, ja que aquesta espècie no hi viu actualmente (CABRERA, 1904; ALCOVER, 1977), encara que En KAHMANN (com. personal) sospita la contrària, i En COMPTE (1966) en faci una referència indirecta. Per desgràcia l'escasessa de materials no ens permet fer per ara la caracterització morfomètrica de la població eivissenca, que per ventura pot esser de gran mida, al igual que la forma que actualment viu a Formentera (THOMAS, 1925; KAHMANN, 1970). Sembla interessant fer notar que d'acord amb la bibliografia que coneixem, el cas del liró d'Eivissa és l'únic cas d'extinció que coneixem d'aquesta espècie a una illa mediterrània. D'una espècie de Múrid, *Apodemus sylvaticus*, s'en coneixen casos similars, d'introducció deguda a l'homo seguida de la seva extinció, a les illes de Malta (STORCH, 1970), Quios (KOCK, 1974), i més a prop de nosaltres a Cabrera (ALCOVER, 1977), i s'explica l'extinció del ratolí de rostoll a totes elles com deguda a l'introducció de la rata trajinera, *R. rattus*, i a la minvada de la coberta vegetal als estrats arbòri i arbustiu. Ara per ara veim més complex i difícil d'explicar les causes de l'extinció d'*E. quercinus* a Eivissa.

BIBLIOGRAFIA

- ALCOVER, J. A. 1977.— The long-tailed Field mouse or Wood mouse *Apodemus sylvaticus* (Linné, 1758) from the island of Ibiza, Pityusics *SäugetierkdI. Mitt.*, München, 25, 204-213.
- CABRERA, A. 1904.— Las especies españolas del género *Eliomys* Bol. R. Soc. Esp. Hist. Nat., Madrid, 4, 180-188.
- COMPTE, A. 1966.— Resultados de una expedición zoológica a las islas Pitiusas. I., Vertebrados. Bol. R. Soc. Esp. Hist. Nat., Madrid, 64, 15-46.
- DELIBES, M. 1974.— Sobre la alimentación y biología de la Gineta (*Genetta genetta* L.) en España. Doñana, Acta Vett., Sevilla, 1, 143-199.
- DELIBES, M. (en premsa).— Some characteristic features of predation in the Iberian Mediterranean ecosystems.
- XII Congress of the International Union of Game Biologists. Lisboa, 1975.
- KAHMANN, H. 1970.— Der Gartenschläfer *Eliomys quercinus ophiusae* Thomas, 1925 von der Pityuseninsel Formentera. Veröff. Zool. Staatssamml. München, 14, 75-90.
- KOCK, D. 1974.— Zur Säugetierfauna der Insel Chios, Agäis (Mammalia). Senckenbergiana biol., Frankfurt a. M., 55, 1-19.
- KOLLER, O. 1931.— Die Säugetierfauna der Pityusen (Spanien) Sitz. Ak. Wissenschaft. Wien, Wien, 140, 57-65.
- LEVINS, R. 1968.— Evolution in Changing Environments Princeton University Press, Princeton, New Jersey.

STORCH, G. 1970.— Holozäne Kleisäugerfunde aus der Ghar-Dalam-Höhle, Malta (Mammalia: Insectivora, Chiroptera, Rodentia).

Senckenbergiana biol., Frankfurt a. M., 51, 135-146.

THOMAS, O. 1925.— The Garden Dormouse (*Eliomys*) of Formentera, Balearic Islands **Ann. Mag. N. H. London**, London, 9, 16, 389-390

TRIAS, M. (en premsa).— Cova Xives: Interessants troballes prehistòriques a Eivissa.

Taula 1. Resultats de l'anàlisi d'excrements de geneta provinents de la Cova Xives (Eivissa).
Results of the analysis of genet's scats from the Cova Xives (Ibiza).

	<i>n</i>	%
Mamífers		
<i>Crocidura russula ibicensis</i>	8	9.7561
<i>Rattus</i> sps.	3	3.6585
<i>Mus musculus</i>	2	2.4390
<i>Apodemus sylvaticus eivissensis</i>	<u>28</u>	34.1463
	<u>41</u>	50.0000
Ocells		
Espècie A	1	1.2195
Espècie B	1	1.2195
Espècie C	1	1.2195
Espècie D	<u>1</u>	<u>1.2195</u>
	<u>4</u>	4.8780
Rèptils		
Gekonidae	6	7.3170
Lacertidae	<u>14</u>	<u>17.0732</u>
	<u>20</u>	24.3902
Insectes		
Col. Crisomèlid	1	1.2195
Col. Espècie A	3	3.6585
Col. Espècie B	1	1.2195
Col. Espècie C	1	1.2195
Ortòpter	1	1.2195
Espècie A	1	1.2195
Espècie B	1	1.2195
Espècie C	<u>1</u>	<u>1.2195</u>
	<u>10</u>	12.1951
Vegetals		
	<u>7</u>	<u>8.5366</u>
TOTAL	<u>82</u>	100.0000

Taula 2. Amplària del nínxol tròfic de *G. genetta* a Eivissa en comparació amb la Península Ibèrica (segons dades d'En DELIBES, en premsa)

Trophic niche breadth of *G. genetta* in the island of Ibiza with other data (from DELIBES, en premsa) for comparison.

LOCALITAT:	França i Nord d'Espanya	Espanya Central	Sud d'Espanya	Cova Xives Eivissa
AUTOR:	DELIBES	DELIBES	DELIBES	Present treball
N.º PRESES:	132	587	270	82
AMPLARIA DEL NINXOL TROFIC = exp (-Σ p _i 1np _i)	3.83	4.23	3.67	3.69

Taula 3. Ossos de micromamífers trobats al jaciment de la Cova Xives (Eivissa)
 Small mammals bones furnished by the Cova Xives deposit (Ibiza)

	Actual	Subfóssil	Total
<i>Crocidura russula</i>	6	1 (?)	7
<i>Rattus</i> sp.	2	—	2
<i>Mus musculus</i>	2	—	2
<i>Apodemus sylvaticus</i>	1	1 (?)	1 (2)
<i>Eliomys quercinus</i>	—	1	1
Aves	8	—	8
TOTAL	10	2 (3)	21 (22)